

Az konuşup çok yazan Calvino

Yapıtlarıyla öne çıkmayı tercih eden **Italo Calvino**'nun hayatını albümleştiren; kitabın büyük bölümünde yazarın metinlerine, açıklama ve mektuplarına yer veren Luca Baranelli ve Ernesto Ferrero, bir anlamda sözü ona bırakıyor.



Calvino New York'ta (üstte), 1982 başlarında Roma'da Octavio Paz ve Nanni Filippini'yle (ortada), 1958'de annesiyle birlikte.

ALİ BULUNMAZ

alibulunmaz@cumhuriyet.com.tr

Calvino Albümü adlı kitabın yayımlanma tarihi, yazarın ölümünün onuncu yılına (1995'e) denk gelmişti. Kentlerin okuru Calvino'yu, temas ettiği ve kendisinde iz bırakan şehirlere beraber anlatan biyografi, yazarın bir bitki topluluğu olarak gördüğü "yazılı tümceler"le örülü.

Calvino; dikta çağında yetişirken topyekûn savaşın içine düşüp barışın ve özgürlüğün "tesadüfi fikir" olduğunu düşündüğü bir ilkençlik dönemi geçiriyor. Karayipler'den Torino'ya; yazarlığa, editörlüğe ve politikaya uzanan bir yolculuğa çıkıyor.

Tarımbilimci bir babanın, botanikçi bir annenin ve kimyager dayının bulunduğu, San Remo'nun köklü ailelerinden birinin üyesi olan ve kendisini "kara koyun" şeklinde niteleyip "ailenin tek edebiyatçısıydım" diyor Calvino.

Ailesinde büyük bir kavga görmeden büyüyen Calvino, renkli kişiliklerin yarattığı zenginlikten bahsederken "kendisi neyse oradan hareket ederek" anlatıyor, daha doğrusu Baranelli ve Ferrero, yazarın **kitap** ve mektuplarının, ailesi ve kendisine dair dile getirdiklerinin bir kolajını yapıyor. Bu anlatılarda, Calvino'nun aileden gelen savaş karşıtlığının ve süssüz hümanistliğinin, faşizme meydan okurken İtalya Komünist Partisi'ne katılmasını sağlayan hasmı tanıma üzerine kurulu anti-dogmatik tavrının doğuşuna da rastlıyoruz.

Gevezelikten ve romantik laf salatasından hoşlanmayan, kendisine güvenen, ironik üslubuyla nam salan ve yaşam sevgisini zekâsıyla harmanlayan Calvino, kendisine

benzetip "çok şey borçlu olduğunu" söylediği kente; "Faşizm karşıtı Torino'ya beni çeken şey, ahlak ve yurttaşlık imgesi idi" diyor.

1960'larla beraber, Roma ve Paris arasında mekik dokurken Paris'te eşi Esther Singer'le tanışan Calvino, 1980'de geriye dönüp bakınca "Aile dediğin, eğlenceli bir birliktelikle yürür. Her gün değil, her hafta değil ama ara sıra, çeyrek saatliğine ya da on dakikalığına olsun yeter; insan beklentilerini sınırlamayı bilmeli" diyor.

Baranelli ve Ferrero'nun, "uluslararası çapta tanınan, gezgin, matematikçi ve ansiklopedici" diye tanımladığı 1960'lar ve 1970'ler, yazarın kentler ve ülkelere ilişkin en önemli metinlerini kaleme aldığı dönem; şehirlere dair imgelerin peşinden gidip onları tekrar keşfettiği yıllar... Fizikî yolculuğuna zihinsel seyahati de eklediği zamanlarda, "en yaratıcı ve düş gücü en geniş yazar" dediği Georges Perec'i de tanıyor Paris'te. Kısacası Calvino için kentler, yazarlar ve metinler birbirini bütünleyen; hem kültürel alışveriş sağlayan hem de ansiklopedik bir gerçeklik hâlini alıyor.

KİTAPLAR, KENTLER VE DOSTLAR

Yayıncılığa dört elle sarıldığı 1970'lerde Calvino, hazırladığı "Yüz Sayfa" dizisiyle klasikleri incelerken bir çalışma ahlakı ortaya koyup "iş her şeye anlam katar" diyen bir okur, yazar ve editör olarak karşımızda.

Edebiyat dışında yeteneksiz olduğunu düşünen, iletişim kurmak isteyen, önceki metinleriyle ilgili hoşnutsuzluğu nedeniyle ve deneyimleri yeniden dolaşıma sokma arzusuyla yazdığını söyleyen Calvino, "dünyanın ortasında bulunmanın yordamını öğrenmeye çalışırken" başta İtalyanca olmak üzere dile dair kalem oynatıyor. Baranelli ve Ferrero, Calvino'nun 1975'ten 1985'teki ölümüne dek önemli İtalyan **sanatçılarını** figüratif eserlerinin diline yoğunlaştığını hatırlatıyor.

Calvino; var olmayı, yazı ve yaşam birlikteliğiyle açıklayınca **kitaplarla** (Palomar, Kum Koleksiyonu, Bir Kış Gecesi Eđer Bir Yolcu, Görünmez Kentler, Amerika Dersleri vd.), kentlerle (Havana, San Remo, Torino, Paris, Roma, New York...) ve dostlarıyla (Cesare Pavase, Elio Vittorini, Giulio Einaudi, Carlo Bo, Raymond Queneau, Roland Barthes, Eugenio Montale, Octavio Paz, Gore Vidal vd.) karşılaşılıyor.

Borges'in, Sevilla'daki bir toplantıda "sessizliğinden tanıdım" dediği Calvino, uzun konuşmaktan keyif almazken yazarken yaşadığı mutluluğu ise tarif edemiyor. Söze verdiği önemi vurgulayan Baranelli ve Ferrero, Calvino'nun özenle kurduğu cümleler ile yaşadığı bir hayatın kesiştiğini vurguluyor. ■

Calvino Albümü / Hazırlayan: Luca Baranelli, Ernesto Ferrero / Çeviren: Neyyire Gül Işık / **Yapı Kredi Yayınları** / 148 s.